

KONYALI MÜDERRİSLERİN İCAZETNAMELERİNDEN ÖRNEKLER

İcazetname nedir?

İcazetname, Arapça izin ve ruhsat malarına gelen "icazet" ile Farsça mektup, kitap demek olan "nâme"nin birleşmesinden meydana gelen bir tabirdir ki, manası izin kâğıdı demek olur. Hicri VI. asırdan itibaren kullanılmaya başlanmıştır.

Medrese tahsilini bitirenlerin almış oldukları mezuniyet belgesine de verilen bu ada karşılık, herhangi bir okulu bitirenlere verilen ehliyet vesikasına eskiden şehadetname denilirken, şimdi diploma denilmektedir. İcazetnamenin günümüzdeki karşılığı diploma demektir.

Osmanlı Döneminde talebenin, hangi medreseden değil de, hangi müderristen icazet aldığı önemlidir. Onun için icazetnamelerde icazeti veren müderrisin adı ve icazetini kimden veya kimlerden aldığı zikredilir. Bu sebeple hiç bir icazetnamede medrese adı bulunmaz. İcazetnamelerin en sonunda da icazetnamenin verildiği tarihle icazeti veren müderrisin mührü bulunur.

Medrese tahsilini bitirenlere, hocaları tarafından ve bir merasimle verilen icazetnamede, okunan ders veya dersler, İslâm'ın zuhurundan icazetname alanın zamanına kadar, kimler ders okutmuşsa onların ismi yazılır. Hatta tamamen bir silsilename olan

icazetnamede sayılan isimler, Hazret-i Peygamber Efendimize kadar uzanır. Bazı icazetnamelerde bunun Cebail Aleyhisselâm vasıtasıyla Allah'a ulaştırıldığı da görülmektedir. Tasavvuf alanındaki icazetnameler de aynı şekildedir. İcazetnamelerde icazetname alanın ve veren müderrisin, "müvelliden ve muvattinen" şeklinde doğum yerleri ile yerleştikleri yerlerin yazılması da âdet halin gelmiştir. Böylece icazetnamelerden tarafların nereli oldukları ve doğum yerleri anlaşılmış olur.

Eğer icazetname veren müderris, birden ziyade hocadan icazet almışsa muciz, tek tek bunları da zikreder. İcazet silsilesinde adı geçen bütün hocalar güzel sözlerle övülür. Hocaları dua lâfızları ile anılır.

İcazetnamelerin iki sayfa olanından, kırk-elli sayfa kadar olanlarına rastlanmaktadır. Genellikle icazetnameler on-on beş sayfa civarındadır.

Osmanlı döneminde eğitim öğretim 4-5 yaşlarında başladığı için ilim tahsil eden gençler ilk tahsillerini ve hafızlıklarını on yaşları civarında bitirip, medreseye devamdan sonra, 19-22 yaşlarında icazetlerini alarak müderris olabilmektedir. Bazen hafızlık darü'l-huffazlarda sonra da darü'l-kurralarda tamamlanmaktadır. Darü'l-

**Mehmet Ali
UZ**

kurralar kıraat ilminin tahsil edildiği müesseselerdir. Bunlar ilk tahsille medreseler arasındaki eğitim kurumlarıdır. Medrese tahsilleri otuz yaşına kadar sürenler de bulunmaktadır. Sabah medresede okuyan talebeler, ikindiden sonra da her hangi bir camide muhtelif müderrislerde çeşitli dersler de okuyabilmektedir. Her hangi bir medresede müderrisliği bulunmayan hocalar da cami ve mescitlerde ders okutmuşlardır.

Osmanlı'nın son dönemlerine doğru medrese tahsili üzerine, bilhassa memleketin büyük ihtiyacı olan kadı yetiştirmek üzere, ihtisas medresesi diyebileceğimiz İstanbul'da Medresetü'l-Kuzat açılmıştır.

Genellikle medreselerde tahsil süresi on yıl civarındadır. Birden ziyade hocada okuyarak birkaç icazet alan müderrisler de vardır. Medrese tahsili günümüzdeki yüksek tahsile eşdeğerdedir. Nitekim Cumhuriyet Döneminde Tevhid-i Tedrisat kanunundan önce alınan medrese tahsili, yüksek tahsil olarak kabul edilmiştir.

Hattatların yazı meşk ederek, hocalarından aldıkları ehliyetnamelere de icazetname denir. Yine bunlar da bir törenle verilir. Böylece hocasından icazetname alan bir hattat, ancak bundan sonra, yazmış olduğu yazılarının altına "Ketebe" yazma, imza atma yetkisine sahip olmuş olur. Âdet bu şekilde teessüs etmiştir. Genelde icazet verenlere de "Müciz" denilmiştir.

Bir de icazetname tabirine geniş bir şekilde, hadis ilminde tesadüf edilmektedir. Bu icazetnameler de diğer icazetnamelerden farklı bir silsile takip edilmiştir.

İcazetnameler edebi bir dille ve genellikle meşhur bir hattat tarafından kaleme alınır, boş bırakılan yerlere icazet veren müderrisle icazet verilen talebenin isimleri yazılır. İcazetnameler arasında tezhipli olanlarına da rastlanmaktadır Uzun icazetnamelerde, ilmin fazileti ile ilgili ayet ve hadislerle geniş yer verilir. Tasavvufia da ilgilenen müderrislerin verdiği bazı icazetnamelerin sonuna, günlük evrat ve ezkârlar ve hatm-i Haceler d yazılmaktadır.

İcazetnameler âdet olduğu üzere Besmele, Hamdele (Allah'a Hamd) ve Salvele (Peygamberimiz Sallallahü Aleyhi

Vesellem'e Salât ve Selâm) ile başlar. Devamında ilmin önemi ile ilgili hadis ve ayetler sıralanır. İcazetnameyi veren müderrisle onun hocalarının adları zikredilir.

İcazetnameler genellikle, toplu olarak bir merasimle verilir. Çoğu zaman merasimde memleketin ileri gelen ilim adamları ile idarî erkân da hazır bulunur. Bu merasimler camilerde yapılır. Medreseler ramazan aylarında kapalı olduğu ve öğrenciler bu ayda cerre çıktıkları için, icazetnameler bu aydan önce verilir.

İcazetnameler, ilim hayatında ve müderrislerin kimden veya kimlerden okuduklarını gösteren en önemli ve en sıhhatli kaynakların başında gelmektedir.

Müderris mefhumuna gelince müderris sözlükte, "okumak anlamak, bir metni öğrenmek için tekrar etmek" anlamındaki ders kökünün "tef'il" babından türeyen bir kelimedir. Açık bir ifade ile müderris, medresede ders veren yüksek rütbeli hoca demektir.

Müderrislik, Osmanlı'da ilmiye teşkilatında kadılık, müftülük yanında oluşan üçüncü bir görevdir. Bu görevlerden birisinden diğerine geçmek, hatta kazasker ve şeyhülislâmlığa kadar yükselmek mümkündür. Osmanlı eğitim-öğretim sisteminin temelini müderrislik teşkil eder. Müderrislik de derecelendirilmiştir.

Müderris, medreseye devam ederek bir müderristen veya birkaç müderristen icazet aldıktan sonra, müderris olmak istediği medreseye, bir heyet huzurunda verdiği imtihanında ehil görüldükten sonra tayin edilir. Müderris tabiri, medreselerin kurulmaya başladığı IX ve X. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmıştır.

Müderrisler tefsir, hadis, fıkıh, akait ve mantık derslerini belirli kitaplardan takrir suretiyle okutmuşlardır. Medreselerde okutulan kitaplar hemen hemen aynıdır. Tanınmış müderrisler huzur derslerine katılmışlardır. Bazı müderrisler Bostan ve Gülistan gibi Farsça eserler de okutmuşlardır.

Bir medreseye müderris olarak tayin edilen şahıs, günümüzün profesörü demektir. Müderris yardımcılığı da günümüzdeki doçent karşılığıdır. Yalnız müderrisler Os-

manlı döneminde zaman içerisinde daha yüksek payelere ulaşmakta, çeşitli unvanlarla anılmakta ve devlet tarafından başarılarına göre devlet nişanları ile de taltif edilmektedir.

Türkiye’de Batı tarzında kurulan üniversite ve yüksek mektep öğretmenlerine, da-rülfünunda, ders veren hocalara da müderris denilirken sonradan bu tabir terk edilerek yerine, profesör tabiri kullanılmaya başlanmıştır. Osmanlı döneminde müderrisler kıdemlerine göre ücret almışlardır.

Toplum içerisinde itibarlı bir konuma sahip olan müderrisler, her zaman saygı görmüşler, bilhassa Osmanlı’nın son dönemlerine doğru yönetimde çok önemli görevler üstlenmişler, çeşitli komisyonlarda görev almışlardır. Bunlara vilâyet salname-lerinde sıkça rastlanmaktadır.

Müderrislerin ilmi seviye ve gücünü, okuttukları talebe sayısı ve ders çeşidinden anlamak mümkündür. Bazı medrese müderrisleri, ders verdikleri medreselerde âdeti üniversite gibi çalışmışlardır.

Bugüne kadar Konya’da icazetnamelerle

ilgili olarak ciddi hiç bir araştırma ve çalışma yapılmamış ve günümüze çok az icazetname intikal etmiş, pek çok meşhur müderrisin icazetnamesi kaybolmuştur. İcazetnameler yeni yeni toparlanmaya başlanmıştır. Yine pek çok müderrisin hangi müderriste okuyup icazet aldığı bilinmemektedir. Hacı Veyiszade Mustafa Efendi’nin icazeti bile yakın bir zamanda ortaya çıkmıştır.

İcazetnameler üzerinde yaptığımız bu çalışmanın, Konya’nın ilim hayatına önemli ölçüde ışık tutacağına inanıyoruz. Bu gün başladığımız bu dizi yazımız, uzun süre devam edecek ve fırsat buldukça Konya müderrislerinin aldıkları ve verdikleri icazetnamelerden örnekler sunulacaktır.

Bu çalışmamızın, ortaya yeni icazetnamelerin çıkmasına vesile olacağını da tahmin ediyoruz.

KAYNAKLAR

Caner Arabacı, Konya Medreseleri, Konya 1998, s.84-87; Cemil Akpınar, “İcâzet”, DİA, 21/393-400. Uz, Baha Velel’den Günümüze Konya Âlimleri ve Velileri, 1904, s. 6-7; Ahmet Çelik, Akademik Sayfalar, 19.10.2012. İcazetname örnekleri; Nebi Bozkurt, Mehmet İpşirli, “Müderris”, DİA, s. 31/467-470.

İki sayfalık bir icazetname örneği.

KONYA'DA BASIN YAYIN

Konya, 2012 yılı itibarıyla, 142 yıllık zengin bir basın yayın tarihine sahiptir. Yazılı basınla başlayan basın yayın hayatı, kitaplar, dergiler, radyo, televizyonlar ve internet yayıncılığı ile zenginleşmiştir.

Temel olan yerel basın, Osmanlı eyalet sisteminden etkilenerek kurulmuştur. Yerel gazeteciliğin kökeni olan Vilâyet Matbası, öncelikle *Konya* adlı vilâyet gazetesine vücut vermiş, ardından II. Meşrutiyet döneminde diğer gazeteler çıkmıştır. Basının ilk yazarları, devlet memurları, öğretmenler, öğrencilerdir. Meşrutiyetle birlikte, süreli yayınlarda patlama yaşanmıştır.

İkinci Meşrutiyet basını, uzun soluklu değildir. Yayın süresinin az olmasında; geçici heves, pratik hayatta zorlanma, yayın faaliyetleri için gerekli alt yapı ve sermaye eksikliği, hedef kitleye ulaşamama gibi sebepler önemli rol oynar. Cumhuriyet devrinde de benzeri bir durum yaşanır. 1 Kasım 1928 tarihinde yapılan Harf İnkılabı ardından basın sarsılmıştır. Zira okuyucu kitlesi ve yeni alfabeye uygun hurufat eksikliği başta olmak üzere, makine tesisatı ve çalışanların yetişmesi açısından belli bir hazırlık dönemi gerekli olmuştur.

Konya'da basının temeli olan Konya Vilâyet Matbaası, Vali Burdurlu Ahmet Tevfik Paşa zamanında 1867 yılında kurulmuştur. Başlangıçta iki taş baskı (litografya) makinesinden ibarettir. Sonra bir küçük

tipograf makinesi daha getirilir. Baskı makineleri yanında Türkçe (Osmanlıca), Rumca, Lâtince hurufat (harf kasaları) ve diğer matbaa malzemeleri de bulunur. Devlet memurlarının çalıştığı matbaa müdürlüğüne, 1913'te *Babalık* gazetesinin sahibi Yusuf Mazhar getirilir. 1933'e kadar varlığını sürdüren matbaa, tek parti devrinde CHP'nin yayın organı olan *Ekekon*'a verilir. Yarım asrı aşan sürede, sadece yerel gazeteleri değil, kitapları da basmıştır. 1893'e kadar, Konya'da kitap basan tek matbaadır. 1893-1897 arasında Vilâyet Matbaasına, İrfan ve Yusuf Kenan Matbaası eklenmiştir. 1933'e kadar Konya'da kurulan matbaa sayısı 12'dir. 1947'ye kadar on matbaa daha eklenir. *Konya Vilâyet Sâlnâmeleri* 1868'den itibaren bu matbaada basılmıştır. Klişehanesi yoktur. Konya'da ilk klişehâne, ressam ve fotoğrafçı Hıfzı Bey tarafından Temmuz 1932'de açılmıştır.

Vilâyet Matbaası ile resmî gazete olan *Konya*, birbirinden ayrılmamıştır. Matbaa kadrosu içinde muharrir, gazete muharriri, muhasebe memuru gibi görev adları taşıyan şahıslar bulunmaktadır. Yörenin bilinen ilk gazetesi olan *Konya*, 16 Kasım 1870 tarihinde vilâyet adına haftalık olarak, çıkartılmaya başlanmıştır. İlk yıllar, iki sayfası Türkçe, iki sayfası Karamanlıca (Grek Alfabesi ile Türkçe yazı) olmak üzere, dört sayfa yayınlanmıştır. Yazı işlerini Vilâyet Mektupçuları yönetmiş, bazı yıllar haftada iki defa çıkmıştır. Osmanlı

devrinin ilk vilâyet gazetelerinden-
dir. 1873'te Konya Valisi Sakızlı Ah-
met Paşa, Türkçe kısmı dört sayfaya
çıkarak Grek Alfabeli kısmı kaldır-
mıştır. Çarşıda satılmayan gazete,
1932'de İç İşleri Bakanlığı'nın em-
riyle kapatılır. 62 yıllık tarihin tanığı
olan gazetenin, tam bir koleksiyonu
bulunmamaktadır.

Konya gazetesinden sonra, II. Meşrutiyetin ilân günü 23 Temmuz 1908'de çıkan ilk özel Türkçe gazete, *Anadolu*'dur. Sahibi ve sorumlu müdürü, Mehmet Burhanettin'dir. Dört sayfa yayınlanmıştır. Yazarları arasında Şeyhzade Ahmet Ziya, Seydişehirli Zeki, İdadi Talebesi Ahmet Necip, Selanikli Ahmet bulunmaktadır. Son sayısı, 16 Mart 1909'da yayınlanmıştır.

Meşrik-i İrfan, *Anadolu*'nun devamı mahiyetindedir. 19 Şubat 1908'den itibaren haftada bir yayınlanmıştır. Sahibi, Mazlumzâde Hacı Osman'dır. İki yaprak (dört sayfa) olarak çıkarılmıştır. Islah-ı Medâris-i İslâmiye bünyesinde yayına hazırlanmıştır. Gazete, 1913'te kapanmıştır.

Hakem, 10 Ocak 1908 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlamıştır. Sahibi Mehmet Tevfik'tir. Haftada iki defa, iki yaprak olarak yayınlanmaktadır. İttihat ve Terakki Cemiyetinin yayın organıdır. 1910 yılında kapanmıştır.

Şems, 2 Şubat 1909'da yayınlanmaya başlamıştır. Sahibi ve başyazarı, Yozgatlı Abbasü'l-Mevlevî'dir. Haftada bir, küçük ebatlı çıkarılmıştır. Yazarları arasında Mevlevî Dergâhı Postnişininin de bulunduğu gazete, aynı yıl kapanmıştır.

Babalık, II. Meşrutiyet döneminde yayın hayatına girerek Cumhuriyet döneminde devam ederek, 42 yıl hayatta kalan uzun soluklu bir gazetedir. 23 Aralık 1910'da, sahibi olan Yusuf Mazhar tarafından çıkarılmıştır. Haftada bir 4 sayfa çıkan

gazetenin yayın aralıkları, çok değişmiştir. Adı, 1917-18'de Vali Muammer Bey'in isteği ile *Türk Sözü* olarak değiştirilmiştir. Millî Mücadele'yi destekleyen gazete, 1952'de kapanmıştır.

Çiftçi, 10 Kasım 1909'da çıkartılmıştır. Konya Baytar Müfettişliği ile Numune Tarlası Müdürlüğüne yayınlanmıştır. Haftada 1 defa çıkartılıp, tarım bölgelerine gönderilmiştir. *Konya* yanında Vilâyetin zirâi gazetesi olan *Çiftçi*, 1910'da kapanmıştır.

Meram, ilk 1910 yılında yayınlanmıştır. Haftada iki defa çıkarılan gazetenin sahibi ve mes'ul müdürü, Hakkı Hamî'dir. İttihat ve Terakki tarafları gazete, 1911 yılında kapanmıştır.

Konya Osmanlı, parti gazeteciliğinin Konya'daki eski ve önemli temsilcilerinden birisidir. 1911 yılında yayınlanmaya başlamıştır. Haftada iki gün çıkmaktadır. Sahibi, Ahmet Necip'tir. İttihat ve Terakki Partisinin yayın organı olan gazete 1915'te kapanmıştır.

Konya Tekâmül gazetesi, 1914 yılında çıkmıştır. Haftalık bir gazetedir. Aynı yıl kapanmıştır.

Hançer, Ekim 1917'de yazar Yusuf Bey, tarafından çıkarılmıştır.

Millî Mücadele'de Konya, birçok yönden merkez olan şehirdir. Basın faaliyetleri ile de öne çıkmaktadır. Meşrutiyet ve Mütareke döneminin devamı olarak bu dönem Konya'da, sekiz civarında süreli yayın bulunmaktadır:

Telgraf Haberleri, *Babalık* tarafından 16 Mart 1918'den itibaren yayınlanmıştır. Amaç, telgrafla alınan haberleri günü gününe okuyucuya ulaştırmaktır. Küçük boy ve çoğu zaman tek sayfadır.

Konya İntibah, Hürriyet ve İtilâf Partisi taraftarı bir gazetedir. 25 Şubat 1919'da, Islah-ı Medarisiler ta-

Babalık

Meşrik-i İrfan

Halk

Akyokus

rafından, aynı medresede çıkarılmıştır. Başyazarı, Islah-ı Medaris'in kurucu müderrislerinden Ahmet Ziya Efendi'dir. İmtiyaz sahibi, Islah-ı Medaris müderrislerinden Ali Rıza (Kudsi) Efendi'dir. *haftada bir defa çıkar*. Ekim 1920'de kapanmıştır.

İbret Konya, Mart 1919'da yayınlanmaya başlar. Sahibi ve mesul müdürü Hadimizâde Mehmet Emin (Bolay)'dir. Haftada bir defa çıkan gazete, 1920 Ekim ayında kapanmıştır.

Öğüt, ilk 1917 yılında Afyon'da Selânikli Abdulgani Ahmet tarafından çıkarılmıştır. Ahmet Bey, Selânik'ten İzmir'e, İzmir'den işgal üzerine Afyon'a oradan tren vagonlarıyla Konya'ya taşınan matbaa ve gazete, Konya'da 1 Temmuz 1919'da basılmaya başlar. Bir ara adı, işgalci sansürüne uğrayarak *Nasihât* olur. Millî Mücadele'de Konya'dan Ankara'ya taşınan gazete, Anadolu'da, aynı zamanda iki ilde çıkan ilk gazetedir. 1923'te kapanmıştır.

Halk, 12 Haziran 1923'te günlük ve dört sayfa olarak yayınlanmaya başlamıştır. Sahibi ve başyazarı Süreyya Sami Berkem'dir. Gazetenin, üç bin lira tutarındaki sermayesi Mustafa Kemal tarafından verilmiştir. Toplam 42 sayı yayınlanan gazete, 3 Ağustos 1923 tarihinde kapanmıştır. Halk Partisi'nin seçim gazetesi olan *Halk*'ın matbaası, Ankara'ya taşınarak *Hâkimiyet-i Milliye* (Ulus) matbaasına ilâve edilmiştir.

Hedef, 12 Mayıs 1924 tarihinden itibaren haftalık siyasi gazete olarak, S. R. (Server Rifat) tarafından çıkarılmıştır. İki sayfalık gazete, satışa çıkarılmadan aynı gün kapatılmıştır.

Konya basınının, sayı itibarıyla en fakir olduğu zaman dilimi, 1925 sonrasıdır. Yalnız tek parti hakimiyetinin olduğu, Harf İnkılâbı ile gazete yayını ve okur kitlesinin sıkıntıya girdiği bu dönemde de süreli yayın-

lar çıkmıştır. Bunlardan:

Duygu, Ocak 1930'da çıkarılmıştır. İki sayfadır. Sahibi yazı işleri müdürü Cevdet Tahir'dir (Arıkut). Serbest Cumhuriyet Fırkası'nı destekleyen gazete, üç ay sonra kapanmıştır.

Yeni Anadolu, 9 Nisan 1932'de yayına başlamıştır. Cemal Tahir (Kutay) ile Remzi tarafından günlük olarak çıkartılmıştır. Gazete ve matbaası, Ankara'ya taşındığı için 1934'te kapanmıştır.

Konya Ticaret Gazetesi, 1933 Mart'ında Konya Ticaret Oda'sının bilinen ilk süreli yayını olarak çıkarılır. Daha önce (1930) *Reklâm* adlı bir ilân ve ticaret gazetesi birkaç sayı çıkartılmıştır. Konya Ticaret Odası ve Borsası tarafından, "tüccar ve esnaf için yararlı havadisleri, borsa ve alış-veriş durumlarını yayınlamak üzere" çıkarılan gazete, Haziran 1933'te kapanmıştır.

Konya Ticaret ve Sanayi Odası Gazetesi, Seyit Mehmet Ortaer'in Yönetim Kurulu Başkanlığı döneminde (1963-1964), Oda adına çıkmaya başlamıştır. Sahibi, Ticaret ve Sanayi Odası adına Genel Kâtip Mustafa İnsu'dur. Gazete, 15 günde bir dört sayfa olarak yayınlanıp, ücretsiz dağıtılmıştır. İki oda ayrılınca 1 Haziran 1974'ten itibaren *Konya Ticaret* adıyla ayda bir çıkarılmıştır.

Yeni Ses, tek parti döneminin parti politikaları ile uyumlu bir gazetedir. 1 Kasım 1934'te günlük yayınlanmaya başlayan bir gazetedir. Sahibi Tacettin Cavit (Öney), Neşriyat Müdürü Zekeriyadır. 1939'da adına *Babacan*'ı da ekleyerek yayına haftalık devam etmiştir.

Yeni Ses Babacan, 16 Ekim 1939 tarihinden itibaren on dokuz sayı yayınlanmış, 20 Aralık 1940 tarihli nüshasıyla yayın hayatına son vermiştir. Gazete, *Yeni Babacan* adıyla 11 Ağustos 1941'de tekrar kısa süre yayınlanmıştır.

Zaman, Konya'da üç defa (1934, 1949, 1960) aynı adla çıkmış bir gazetedir. İlk defa, 1 Ocak 1934'te yayın hayatına başlayan gazete, 1934'te öztürkçecilik akımı doğrultusunda *Çağ* adını alarak yoluna devam etmiştir. Sahibi Edip Nazım'dır. Haf-talık, tek yaprak olarak çıkmış, 8.12.1934'te yayın hayatına *Çağ* olarak devamı kararlaştırmıştır.

Çağ, aslında *Zaman* gazetesidir. Yeni adı ile ilk sayısı, 15 Aralık 1934'te çıkarılır. Sahibi, Edip Nazım Ermaral'dır. *Çağ*, 28 Aralık 1936'da kapanmıştır.

Ekekon, 14 Mart 1935 tarihinde, CHP İl Yönetimi tarafından yayınlanmıştır. Adını Atatürk vermiştir. Dört sayfa, beş sütun olan gazete, partiye ait olan *Ekekon* Basımevi'nde basılmıştır. aktadır. Sahibi Şevki Ergun, yazı işleri müdürü Ziya Çalık'tır. Yazı kadrosu zengin olan *Ekekon*, 1 Mayıs 1950 tarihinde yayınına son vermiştir.

Selçuk, Mehmet Muhlis Koner tarafından 6 Kasım 1945 tarihinden itibaren yayınlanmıştır. CHP'yi destekleyen gazetenin, 14 Kasım 1947'de sahibi Ahmet Bahçivan olur. Gazete, Ahmet Bahçivan'ın *Yeni Meram*'ı kurması ile kapanmıştır.

Akyokuş, 12 Eylül 1947 yılında yayın hayatına başlamıştır. Haftanın üç gün, 2 sayfa olarak yayınlanmıştır. İlk sahibi, N. Kemal Uluşahin, 19 Temmuz 1948'den sonra Ziya Barlas'tır. DP'yi destekleyen gazete, 13 Mayıs 1949 tarihli sayısı ile kapanmıştır.

Küme, 20 Ekim 1948'de çıkartılmış, aylık bir gazetedir. Sahibi ve yayını fiilen idare eden N. Nart'tır. Gazete, 1949 yılında kapanmıştır.

Yeni Konya, 1 Haziran 1949 tarihinde Mustafa Naci Gücüyener tarafından dart sayfa olarak yayınlanır. Konya'nın en uzun ömürlü günlük siyasi gazetesi durumundadır. 1

Ekim 1966'da, *Sabah*, *Şehir Postası* ve *Yeni Meram* gazeteleri ile *Yeni Konya* adı altında birleşir. Böylece diğerleri çıkmayacak, kadrolar bütünleşecektir. 3 Ekim 1966 tarihinde, ilk birleşik *Yeni Konya* gazetesi yayınlanır. Birlik, 3 Şubat 1969 günü *Yeni Meram* ve *Sabah* gazetele-rinin yeniden yayınlanmasıyla sona erer. *Yeni Konya*, ilki 1997'de olmak üzere el değiştirir. Bir ara kapanır, tekrar yayınlanarak Konya'nın yaşayan en eski gazetesi olmaya devam eder. Anadolu Medya Grubu (AN-MEG) tarafından 24 Şubat 2006 tarihinde alınan *Yeni Konya*, halen aynı grup tarafından yayınlanmaktadır.

1950'li yıllarda, Konya basını atağa geçer. Bu dönem öğretmen meslek gazetesi olarak Namık Ayas tarafından, on beş günde bir İleri (1950-1952) ile yine on beş günde bir okul-öğrenci gazetesi olarak *Okul Postası* (Ocak 1951) çıkarılır. ikisi de kısa süre sonra kapanmıştır. Diğerleri şunlardır:

Yeni Meram, uzun soluklu gazetelerdedir. 28 Ağustos 1950 tarihinde, Ahmet Bahçivan tarafından yayınlanır. DP iktidarını destekleyen gazete, 1966'daki birleşik gazeteye katılmış, bir süre sonra kendi adıyla yayına devam etmiştir. Gazete, bugün aynı aile tarafından yönetilmektedir.

Öğüt, Ağustos 1950 tarihinden itibaren günlük ve dört sayfa olarak çıkarılmıştır. Sahibi Ahmet Karaağaç'tır. CHP il yönetiminin gazetesi olarak *Ekekon*'un yerine yayınlanmıştır. Başta günlük çıkan gazete, sonra haftada iki defa yayınlanır hale gelmiş, ardından 1952'de kapanmıştır.

Gürses, 27 Ekim 1950 yılında yayınlanan haftalık gazetedir. Sahibi Hasan Gücüyener'dir. Millet Partisi taraftarıdır. Yayını kısa süren gazete, ikinci defa 8 Ağustos 1952'de yayına başlamış, 9 sayıdan sonra kapanmış-

Öğüt

Konya Vilayet Gazetesi

Zaman

tır.

Bizim Şehir, 1 Nisan 1952 tarihinde yayınlanmaya başlamıştır. 15 günde bir çıkarken, haftada iki defa, sekiz sayfa olarak neşredilir. Kurucusu Mehdi Halıcı, sahibi Lütfi Hodoğlu, yazı işleri müdürü Sofu Tuğrul'dur. Gazete, *Mengene* ile birleştiği için, Haziran 1952'de kapanmıştır.

Mengene, Cafer Tayyar ve Yavuz Kadir Asöcal tarafından, 12 Nisan 1952 tarihinden itibaren çıkarılan haftalık gazetedir. 21 Mayıs 1952'de, *Karabiber* başlıklı mizah sayfası yayınlar. *Bizim Şehir* gazetesiyle birleştiği halde, 27 Aralık 1952 tarihinde kapanır.

Bizim Mengene, 4 Nisan 1953'te *Mengene* kapatıldıktan dört ay sonra çıkarılır. Sahibi ve yazı işleri müdürü Mevlüt Kutludoğan'dır. Haftada iki defa, dört sayfa olarak yayınlanmıştır. Dokuz günlük bir yayından sonra, 13 Nisan 1953'te kapanmıştır.

Ney-Sanat-Edebiyat, tek sayı çıkip kapanan gazetelerdendir. 1 Ocak 1953'te sekiz sayfa olarak yayınlanmıştır. Sahibi Faki Özfaki, yazı işleri müdürü Sofu Tuğrul'dur.

Durak, mevsimlik bir gazetedir. Nisan, Mayıs, Haziran aylarında, köylüye bilgi vermek üzere Muzaffer Meriç tarafından 1 Nisan 1953'te yayınlanmıştır. Ertesi yıl Haziran 1954'te kapanmış, sadece altı sayı çıkmıştır.

Kervan, 2 farklı dönemde yayınlanan haftalık siyasi gazetedir. İlki 23 Mart 1954 tarihinde, ikincisi 23 Ocak 1962'dir. Sahibi Ahmet Karahan, yazı işleri müdürü Erdoğan Bakkalbaşı'dır. İkinci yayın döneminde sahibi, 45. sayıdan itibaren Mevlüt Kutludoğan olur. Gazete, Konya'dan Çumra'ya taşınır. *Kervan*, *Ekekon* ve *Öğüt*'ün devamı mahiyetindedir.

Öz Demokrat Konya, 17 Aralık 1957 tarihinde Hasan Gücüyener ta-

rafından günlük çıkarılan, siyasi bir gazetedir. DP'yi desteklemiştir. 27 Mayıs darbe sürecinde muhabiri, yazı işleri müdürü, başyazarı, hatta sahibi, S. Küçükbezirci'dir. İki ay bir albay yönetiminde çıkarak Temmuz 1960'ta kapanmıştır.

Işık, 16 Aralık 1958 tarihinde Mehmet Ali Beştav tarafından çıkarılmıştır. Günlük yayınlanan, siyasi akşam gazetesidir. Küçük boy, iki sayfa olan gazete, DP'ye çizgi itibarıyla yakındır. 27 Mayıs'tan sonra, darbecileri, adil ilân eden yazılar yayınlanmıştır. Aralık 1964'de kapanmıştır.

Sabah gazetesi, darbe dönemi olan 4 Temmuz 1960 tarihinde Ali Rıdvan Bülbül tarafından yayınlanmıştır. 4 sayfadır. 2 Ocak 1961'de, boyutu küçültülüp, 2 sayfaya düşürülür. Sahibi, 23 Ocak 1962'den itibaren Hüsnü Göncü, 1965'te Saadet Küçükşişman'dır. İhtilal komitesini övüp darbeyi meşrulaştırmaya çalışan gazete, *Yeni Konya* başlığı altında, *Yeni Meram*, *Şehir Postası* ve *Yeni Konya* gazetelerinin, 1 Ekim 1966 tarihinde yaptıkları güç birliğine katılır. 3 Şubat 1969'da, birleşik gazetedden ayrılarak, *Sabah* adıyla yayın hayatına atılıp, bir yıla yakın devam eder. Son sayısı, 11 Eylül 1969'da yayınlanmıştır.

Zaman, Cumhuriyet Halk Partisi Konya İl Başkanlığı tarafından, 26 Ağustos 1960'ta çıkarılan günlük siyasi gazetedir. Sahibi, CHP İl Yönetim Kurulu adına Samet Kuzucu, yazı işleri müdürleri; A. Rıdvan Bülbül, Samet Kuzucu, Erdoğan Bakkalbaşı'dır. *Zaman*, *Halk-Ekekon-Öğüt* ile devam eden, doğrudan CHP'ye ait parti gazetelerindendir. 27 Mayıs darbesi sırasında çıkartılan *Zaman*, kendisini; *düşüklerle mertçe savaşımların*, *Atatürk'ün izinden çıkamayanların gazetesi* olarak tanımlamıştır. 7 Aralık 1961'de kapanmıştır.

• Devam edecek

GÜNEYSINIR TARİHİNE BİR KATKI: BORCUN YOKSA KEFİL OL!

Ahmet Çelik

Bir konuda araştırma vesilesiyle Osmanlı Dönemi Konya gazetelerini tarıyordum. Derken 24 Ağustos 1913 tarihli Konya'da yayımlanan Babalık gazetesinde Bozkır İcra Dairesine ait bir ilan dikkatimi çekti. İcra haberi, göre tam da **“Borcun yoksa kefil ol!”** deyimini aratmayan tarzda idi. İcralık olay, günümüzde Güneysınır ilçesinin bir mahallesini oluşturan Karasınır Mahallesi'nden Ömer oğlu Durmuş'a aitti. Daha doğrusu onun kefilliği ile ilgiliydi. Ömer oğlu Durmuş, başkasının borcuna kefil olması sonucunda tam 205 dönüm tarlasını kaybetmişti. Tarlalar ise değerinden daha düşük bir fiyata satılmıştı. Günümüzden yüzyıl önce meydana gelen bu icra olayı kısaca şöyle geliyor:

1306/1890 yılı Bozkır'ın Gederet ve Bolad köylerinin aşarını (vergisini) Köse oğlu Anisti adında biri iltizam yoluyla (devletin memurları aracılığı ile vergi toplaması yerine vergi toplama hakkını şahıslara/vergi mütahitlerine açık artırma yöntemiyle devretmesi) satın almıştır. O zamanlar Bozkır'a bağlı olan Karasınır köyünden Ömer oğlu Durmuş,

Köse oğlu Anisti'ye bu iltizam işinde kefil olmuştur.

Fakat Köse oğlu Anisti devlete olan borcunu ödememiştir. Bunun üzerine devlet borcu Anisti'nin kefilinden tahsil etmek için icra yoluna başvurmuş. Anisti'den borcu almayan devlet onun kefilisi Karasınır Ömer oğlu Durmuş'tan talep etmiştir. Uzunca devam eden bir davadan sonra Bozkır İcra Dairesi, Ömer oğlu Durmuş'un mal varlığı tespit etmiş ve bu malları müzayedeye çıkaracağını duyurmuştur. Bu ilana göre eğer haczedilen tarlaları Ömer oğlu Durmuş veya onun varisleri alacaklarsa yüzde beş indirimli alacaklardır. Başkaları ise indirimsiz olacak alacaklardır. İcralık tarlaları almak isteyenlere ilandan itibaren 31 günlük bir müddet tanınmıştır.

24 Ağustos 1913 tarihli haber aynen şöyledir:

Bozkır İcra Dairesinden:

1306 Senesi Gederet ve Bolat karyeleri (köyleri) aşarını iltizam (vergisini satın alan) eden Köse oğlu Anisti'nin kefilisi Bozkır'ın Karasınır karyesinden (köyünden) Ömer oğlu Durmuş'un hazine-yi Celileye (Dev-

let Hazinesine) olan deyninin temin-i tesviyesi (borcunun geri ödenmesi) için hacz olunup müzayede (açık artırması) olan Karasınır karyesinde:

Üç Kilise mevkiinde 2 dönüm tarlası 169 buçuk,

Üç Kilise mevkiinde 2 dönüm tarlası 169 buçuk,

Çalı Yanı mevkiinde 3 dönüm tarlası 169 buçuk,

Elmasun Yeri mevkiinde 5 dönüm tarlası 169 buçuk,

Karaağaç mevkiinde 4 dönüm tarlası 169 buçuk,

Karaağaç mevkiinde 5 dönüm

tarlası 169 buçuk,

Bahçe Altı mevkiinde 11 dönüm tarlası 169 buçuk,

Köseler mevkiinde 2 dönüm tarlası 169 buçuk,

Çalı Ağaç mevkiinde 14 dönüm tarlası 169 buçuk,

Hüyük Dibi mevkiinde 1 dönüm tarlası 169 buçuk,

Elmasun Yeri mevkiinde 4 dönüm tarlası 169 buçuk,

Elmasun Yeri mevkiinde 4 dönüm tarlası 169 buçuk,

Karaman Yolu mevkiinde 5 dönüm tarlası 169 buçuk,

Çalı Yanı mevkiinde 2 dönüm

وقرہ آتاج یولی موقعتہ ۲ دؤنم ترلاسی
۱۸۰ قمر وشارده وکوسه یولی موقعتہ ایک دؤنم
ترلاسی ۱۸۰ دبالجی یولی موقعتہ اوچ دؤنم ترلا
۱۷۰ ولسلیک موقعتہ ۵ دؤنم ترلا ۱۷۰
واوچ کلیسا موقعتہ ۳ دؤنم ترلا ۱۷۰ وھیوک
دبی موقعتہ ۲ دؤنم ترلا ۱۷۰ وچام موقعتہ
۲ دؤنم ترلا ۱۷۰ وقوج قیرده ۷ دؤنم ترلا ۲۰
اویساره وقرہ اعاجده ایک قطعه ۴ دؤنم ترلا
۲۱ اویسارده وچام وولیده ۴ دؤنم ترلا ۲۰
اویسارده ویاغ آتتده ۵ دؤنم ترلا ۲۰
اویسارده دالماسون یولده ترلا ۲۰ اویسارده
وکوسه لرده ۱۴ دؤنم ترلا ۲۱ اویساره وچتال
اعاجده ۳ قطعه ۵ دؤنم ترلا ۲۱ اویساره
وقرمان یولده ۲ دؤنم ترلا ۲۱ اویساره
ویاغ التقد ۳ دؤنم ترلا ۱۹ وایچه برده ۵
درنم ترلا وینیه التند ۵ دؤنم ترلا وکوسه لرده
۱۱ دؤنم ترلا وچتال اعاجده ۲ دؤنم ترلا
وھیوک دیلده ۱۱ دؤنم وچتال دیلده ۲ دؤنم
وکولتده ۹ دؤنم ترلا لری اونی ملور و الماسون
پرند ۲ قطعه ۱۰ دؤنم ترلا اونی سکزر وروشه
طالی اوزریده فرازده اولیسی کشیده الماسون
یوزده بئش شمله بی سورمه اوزره طالب
اوللرک تاریخ اعلاندن اجباراً اوتوز وکون
ظرفده یوزدیراجر اداثره سله مراجعت ایلملری وعتد
مذکورک انقضاسی متعاقب قرائطیسی کشیده
قلعه جعی اعلان اولتور .

اعلانات
یوزدیراجر اداثره ستنده
اویوز الی ستمی کدرت وولاد قریه لری
اهشاردی القرام ایمن کوسه اوغل آتسینک کفیل
یوزدیرک قریه سکری قریه سندن عمار اوغل دورمشک
خزینة جلیله اولان دینک تأمین نسوبه سی ایچون
جز اولتوب مزایده اولتان قریه سکری قریه سندن
اوچ کلیسا موقعتہ ۶ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
واوچ کلیسا موقعتہ ۲۰ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وچالی یانی موقعتہ ۳ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
والماسون بری موقعتہ ۵ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وقرہ آتاج موقعتہ ۴ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وقرہ آتاج موقعتہ ۵ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
ویاغی الی موقعتہ ۱۱ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وکوسه لری موقعتہ ۲ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وچالی آتاج موقعتہ ۱۴ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وھیوک دبی موقعتہ ۶ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
والماسون بری موقعتہ ۴ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
والماسون بری موقعتہ ۴ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وقرمان یولی موقعتہ ۵ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وچالی یانی موقعتہ ۲ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وینیه بر موقعتہ ۵ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
والماسون یولی موقعتہ ۵ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
ویاغ الی موقعتہ ۲ قطعه ۸ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وچالی یانی موقعتہ ۱ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وکوسه لری موقعتہ ۱۱ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق
وچالی آتاج موقعتہ ۱۴ دؤنم ترلاسی ۱۶۹ بیق

tarlası 169 buçuk,

Yenice Yer mevkiinde 5 dönüm tarlası 169 buçuk,

Elmasun Yolu mevkiinde 5 dönüm tarlası 169 buçuk,

Bağ Altı mevkiinde 8 dönüm tarlası 169 buçuk,

Çalı Yanı mevkiinde 1 dönüm tarlası 169 buçuk,

Köseler mevkiinde 11 dönüm tarlası 169 buçuk,

Çalağaç mevkiinde 14 dönüm tarlası 169 buçuk,

Karaağaç Yolu mevkiinde 2 dönüm tarlası 180 kuruşlarda,

Köse Yanı mevkiinde 2 dönüm tarlası 180,

Debalcı Yolu mevkiinde 3 dönüm tarlası 170,

Selcik mevkiinde 5 dönüm tarlası 170,

Üç Kilise mevkiinde 3 dönüm tarlası 170,

Hüyük Dibi mevkiinde 2 dönüm tarlası 170,

Cam mevkiinde 2 dönüm tarlası 170,

Küçükyerde 7 dönüm tarlası 20 on para,

Karaağaçda 2 kıt'a 4 dönüm tarla 21 on para,

Çamurlu'da 4 dönüm tarla 20 on para,

Bağ Altı'nda 5 dönüm tarla 20 on para,

Elmasun Yolu'nda tarla 20 on para,

Köseler'de 14 dönüm tarla 21 on para,

Çatalağaç'da 2 kıtada 5 dönüm tarla 21 on para,

Karaman Yolu'nda 2 dönüm tarla 21 on para,

Bağ Altı'nda 3 dönüm tarla 19,

İnce Yer'de 5 dönüm tarla ve

Bahçe Altı'nda 5 dönüm tarla ve

Köselerde 11 dönüm tarla ve

Çatalağaç'ta 2 dönüm ve

Külne'de 1 dönüm tarlaları 19

Elmasun yerinde 2 kıtada 10 dönüm tarla 18 kuruş da talebi üzerinde karar-dade-i evveliyesi (ilk kararın verilmesi) keşide kılındığından yüzde 5 zammıyla pey sürmek üzere talip tarih-i ilandan itibaren 31 gün zarfında Bozkır İcra Dairesi'ne müracaat eylemeleri bu müddet-i mezkurun (adı geçen tarihin) inkızasını (sona ermesi) müteakib karar-ı kat'isi (kesin kararı) keşide kılınacağı ilan olunur."

Haber buraya kadar... Olayın kendi köyümde geçmesi beni bu konuda bir araştırmaya sevk etti. Haberin peşine düştüm. Başta abim Abdullah Çelik olmak üzere bu konuyu birçok Karasınır-lı ile görüştüm. Nüfus Müdürlüğünden Ömer oğlu Durmuş'u araştırdım. Fakat bu şahıs ve olay hakkında (gazete haberi dışında) tam bir bilgiye ulaşamadım. Adı geçen tarlaların mevkilerinin isimleri bir kısmı değişmekle birlikte aynen devam ettiğine şahit oldum.

Aynı dönemde Bozkır İcra Dairesinden yapılan ilanlar arasında;

Gederet Bolat köyleri aşarını iltizam eden Karasınır-lı Çalıkıuşu oğlu Hüseyin'in

Dinek köyü aşarı mültezimi Elmasunlu Halil oğlu İbrahim'in,

Durayda köyü aşarını iltizam eden Kayserili Yuvanaki kefil Elmasunlu Hacı Ahmet Oğlu Abdullah'in,

Bardas, Durayda köyleri aşar mültezimi Kayserili Yuvanaki kefil Elmasunlu Çopur oğlu Durmuş'un Elmasun'daki tarla, bağ ve arazileri icra yöntemiyle ellerinden çıkmıştır.

Araştırmaya devam ediyorum. İnşallah yeni bilgilere ulaşırım. Ama siz olun borçsuz kalın ve başkasının borcuna kefil olma işinde bir daha düşünün.

Kaynak:

Babalık, 21 Ramazan 1331 /24 Ağustos 1913 Pazar

Ali IŞIK

KİTÂB-I ACÂ'İB-İ MAHLUKÂT

-3-

4a.

1. bu mûfi (ifa eden yapan) kanden tahsîl itmişdür ve ânı nice kısmet etmişdür ki bir hâne bir hâneye muhâlif degüldür

2. ki ya bir kalıba dökülmüşdür ol aseli (balı) kanden getürmüşdür ki ol hânelerde komuşdur ve ânı kış

3. zahîresi olmak için saklamışdur zîrâ ânı bilir ki çün kış ola sahrâda gıdâ bulunmaz pes

4. kış için zahîre gerek ve bunu nice bilmişdür ki bu hâneleri bir ince yirde iyle örtmek gerekdür tâ hevâ

5. aseli kapmaya ve âna toz irişüb fâsid itmiye pes ânı ağız örtülmüş destî gibi itmişdür bu ma'nâ

6. acebdür ve her nesne ki âlemde görürsün böyledür lakin âdem ibtidâ sabâvetinden (çocukluğundan) bu acâ'ibi göregelmüşdür

7. tâ aklı tamâm olub ma'âş emrine meşgûl olur lezzet-i şehvânîyyeye dalub ve bu makûle-i acâ'ibi (şaşılabak türleri)

8. görmeğe me'nûs (alışılmış, beğenilmiş) olub emr-i acibler (şaşılabak hususlar) nazarından sâkit olur ta'accüb idemez çün bir acib hayvân ya âdeteler

9. muhâlif bir fi'l görse ta'accüb idüb subhanallah lâilahe illallah dir ammâ cemî' ömründe niçe nesneler

10. müşâhede ider ki ukûl-i ukalâ (akıllılık iddiasındaki akıllar) nüfûs-ı ezkiyâ (zeki nefisler/ruhlar) andan medhûş (korkmuş, şaşırılmış) olurlar eger bu ma'nâ saña masavvir (tasvir eden, resmeden) olsun

11. dirseñ nazar kıl eflâke bunun gibi ecsâm-ı rafî'alı (yüksek cisimli) yokdur vüs'atı (genişliği) ve bu deñlü salâbeti (sağlamlığı) ile hakk ta'âlâ nice hıfz ider tegayyür ve fesâddan ömr-i dünyâ tamâm olıncaya dek ve zemîn ve hevâ

12. eflâke nisbet bir halka gibidür sahrâda düşmüş hakk ta'âlâ buyurur **ve's-semâ'e beneynâha bi'eydîn ve innâ lemûsiûn**⁽¹⁾

13. ândan soñra nazar kıl bunun devrân-ı muhtelifine ki ba'zî bize nisbet rahvîdür (gevsiktir?)

14. ve ba'zî dolâbidür ve ba'zî hamâ'ilîdür (kılıç kayışı gibidir) ve ba'zînuñ hareketi serî ve ba'zînuñ batîdür (ağırdır)

15. andan soñra nazar kıl devâm-ı hareketine ki hiç yorulması ve durması yokdur andan soñra

16. nazar kıl ki nice yüzenlere bâkîdür ... ve alâkasun ve andan soñra nazar kıl yıldızlaruñ

4b.

1. vaz'ına ve şems ve kamere ve bunlaruñ ihtilâf ve meşârik ve megâribine ki ihtilâf-ı evkât

2. sebebiyle hayvânât ü nebâtât nâşî (ileri gelir, dolay) andan soñra nazar kıl kevâkibüñ seyrine

3. ve ânuñ menâziline ki hesâbı mukarrerdür hiç tehalûf (uygunsuzluk) etmez ve noksân ve ziyâde olmaz ve nazar

4. kıl kevâkibüñ avdına (dönmesine) ve kesretine ve levnlerinüñ (renk, sıfat, tür) ihtilâfına ki ba'zî kıvıllığa mâ'il ve ba'zî

5. aklığa mâ'il ve ba'zî kalay rengindedür andansoñra nazar kıl şemsin felekde seyrine ki

6. bir yılda devrün tamâm ider ve her gün tulû' ider ve gürûb ider ve gicenüñ ve gündüzüñ uzanmasına

7. ve kısalmasına ki şemsün vasat semâdan

(1) Zariyât Suresi (51), 47. Ayet: "Göğü, gücümüzle biz kurduk; şüphesiz biz onu genişleticiyiz."

KARAMANLI MEHMET PAŞA VE ESERLERİ

Konya'mızda yetişen Osmanlı sadrazamlarından birisidir. Osmanlı idaresinde bulunanlara Osmanlı dendiği gibi, Karamanoğlu idaresine bağlı olanlara Karamanlı denilirdi.

Konya, Niğde, Aksaray, Larende'den ve daha diğer Karamanoğlu illerinden yetişen birçok adamların tercüme-i hâlleri iyi araştırılmaması yüzünden İstanbul müverrihlerince her biri Karamanlı gösterildiği gibi Konyalı Mehmet Paşa da İstanbul'da Karamanlı olarak tanınmıştır. Mehmet Paşa Konya'da doğmuş ve Konya'da büyümüştür.

Konya çelebilerinden İkinci Arif Çelebi'nin oğludur. Arif Çelebi Konya postunda 26 yıl oturmuş ve 828 hicri yılında vefat etmiştir. Mehmet Paşa ilk önce müderris idi. Şeyh Mehmet, Cezeri evladından Ebülhayr Mehmet Efendi'den sonra nişancı olmuş ve sadrazam olunca ya kadar nişancı kalmıştır. İstanbul'da mahallesi ve eserleri bulunan iki Nişancı Mehmet Paşa vardır. Birisi kubbe vezirlerinden ve Kanuni devri paşalarındandır. Sadrazam olmamıştır. Buna Mehmet Paşa da derler. Fatih semtinde güzel bir camii (*Nişancı Tarihi*) adıyla basılmış bir de eseri vardır.

Diğeri de bizim Konyalı Mehmet Paşa'dır. Fatih'in son sadrazamıdır. "Ravzatü'l-ebrâr" (878)de Mahmut

Paşa'nın yerine sadrazam olduğunu yazıyor. Katip Çelebi de (882)de Gedik Ahmet Paşa'nın hapis olunduğu zaman yerine geçtiğini söylüyor ki doğrusu da budur. Çünkü (886)da Fatih'in vefatından bir gün sonra şehit edildiği kabri tarihinden ve dört sene fasılasız Sadaret mevkinde bulunduğu da diğer müverrihlerin birleşmesinden anlaşıyor. Eğer (878)de sadrazam olduğu rivayeti doğru olsaydı sekiz sene bu mevkide kalması icap ederdi ki bunu söyleyen bir kimse yoktur. Fatih, Gegbuzede vefat ettiği gün yeni padişah gelinceye kadar ölüsü halktan ve ordudan saklanmıştı. İşte o gün İshak Paşa, Gedik Ahmet Paşa, Manisa Mevlevi şeyhi zade Kazasker Kasutelani efendilerin çevirdikleri dolapla yeniçeriler ayaklandırılmış ve ertesi günü Mehmet Paşa haksız olarak öldürülmüştür. İshak Paşa köle, damadı Gedik Ahmet Paşa da yeniçerilikten yetişme idiler. Bunun her ikisi de Mehmet Paşa'ya ettiklerini bulmuşlar ve en sonra onun akıbetine uğramışlardır. Mevlevi şeyhi zadenin adını ve amca zadesine karşı ayaklanmasının sebebini öğrenemedim. Fakat bunun da İshak ve Ahmet paşalar gibi bir külah kapmak istediği şüphesizdir. Kazasker efendinin kını şu idi: Mehmet Paşa'nın sadareti ne kadar kazaskerlik makamı bir idi. Bu makamda bulunan bu zat ise çok tok sözlü

bir adamdı. Mehmet Paşa'nın tedbirleriyle yapılan kanunlara karşı itiraz eder dururdu. Mehmet Paşa divanda vezir olduğu hâlde kazasker niçin bir olsun, dedi. Bu makamı Rumeli ve Anadolu kazaskerliği unvanıyla ikiye ayırdı. Rumeli'yi gene Kasutelani Mustafa Efendi'ye, Anadolu'yu da Hacı Hüseyin zade Mehmet Efendi'ye verdi. Kasutelani Efendi maaşının değil, yalnız makamının küçülmesinden dolayı o vicdansız paşalarla birleşmiş ve Mehmet Paşa'nın ölümünü istemiştir.

Paşanın naşı Kumkapı'daki cami harimine götürülüp gömülmüştür. Bugün orada iki küçük kabristan vardır. Birisi camiin bitişiğindedir. Yanı başındaki kahveci burasına fuzuli girmek suretiyle kahvehanesini genişletmiştir. Diğeri de camiin poyraz cihetindedir. İşte Mehmet Paşa burada gömülüdür. Dört yanı demir parmaklıkla çevrilmiş olan mezarının ağaçlar ve çalılar arasında sıkışmış kalmış olduğu görülür. Dalları birbirine girmiş olan bu ağaçlardan mezarın yanına sokulup da taşlarının yazısını okumak için epeyce fedakârlık yapılmıştır. Bana yardım eden imam efendinin cübbesiyle benim ceket birkaç yerinden yırtılmıştır.

Bu mezarın baş ve ayakucunda çok güzel işlenmiş bir taş vardır. Bunların her iki yüzü de kitabelidir. Başındaki taşın iç yüzünde kendilerinin ve pederlerinin adları Mevlâna ve Hazreti Ebubekir sülalesinden oldukları yazılıdır.

Dış yüzünde de Konyalı Şeyh Vefa tarafından paşanın şehiden vefat ettiğine dair Arapça söylenmiş bir tarih vardır.

Ayakucundaki taşın iç tarafında da gene Arapça bazı cümleler de gene (886) tarihi yazılıdır. Dış yüzünde de gene böyledir. Mehmet Paşa tarafından yapılan cami yıkılmış, bu sonradan yapılmıştır. Medresesi arsa hâline gelmiş, mektebini de eski imamın ailesi ev edinmiş, çeşme ve şadırvanı mamurdur. Üzerindeki ulu çınarın o zamandan kalma olduğu söylenmektedir. (*Babalık*, 6 Ağustos 1933, s. 2.)

(*Hadikatü'l-vüzerâ*) bu zatın ilminden, şiiirinden, inşasından bahsediyorsa

da bunlara dair hiçbir örnek göstermiyor. Mevlevi Hasip Efendi de (*Vefâyât-ı Ekâbir-i İslâmiyye*) adlı eserinde Mehmet Paşa için bir iki satırdan fazla bir şey yazmıyor.

Ayasofya Kütüphanesi'nin (3204) ve Aşir Efendi Kütüphanesi'nin (234) numaralarında mukayyet bulunan ve değerli tarihçilerimizden Mükrimin Halil Beyefendi tarafından *Tercüme ve Tarih Encümeni Mecmuası*'nda neşredilmiş olan Osmanlı tarihine ait küçük iki eser bu sadrazam Mehmet Paşa'nındır. Birincisi Osmanlıların zuhurundan Fatih'in cülusuna, ikincisi de Fatih'in cülusundan 885 senesine kadar geçen vakaları kısaca sıralamaktadır. İkinci kısımda (Mehmet Paşa binü'l-Ârifî tevkîi siddîkî) diye kendini bildirdiği hâlde Muhterem (Mükrimin Halil) Beyefendi'nin paşamızı bilememiş ve tercüme-i hâlini elde edememiş gibi görünmesi bizim gibi tarih kaynaklarından uzak kalmış olan Konyalıları araştırmaya alıştırmak için olsa gerektir. Tevkîi nişancı demektir. Yukarıda da söylediğimiz veçhile paşa sadrazam oluncaya kadar bu memuriyette kalmıştır. Bu kitapların pek eski bir kâğıt üzerine o zamanın yazısı ile yazısı ile yazılmış olduğuna göre paşanın kendi el yazısı zannını vermektedir. Bunlardan daha önce yazılmış elde bir Osmanlı tarihi yoktur.

Fatih devrinde yapılan (Kanun-ı Muhammedî) Leyse Çelebi adlı bir kimsenin kaleminden çıkmış ise de kanunun her maddesine paşanın fikirleri girdiği muhakkaktır.

Kanun-ı Muhammedî'de Konya'nın hususiyetine dair çok mühim maddeler konmuştur ki, bunlar hep paşanın memleketine ait bilgileri neticesidir.

Paşanın Ali Bey adlı bir oğlu kalmış ve bunu oğlu Mustafa Efendi hakkında *Zeyl-i Atâyî*'de yalnız beş on satırlık bir malumat yazılmıştır. Mustafa Efendi müderris imiş. Geçen yıl *Babalık*'ta tercüme-i hâli yazılmış olan Konyalı Ahaveynzade Mehmet Efendi'nin yerine (962)'de Semaniye müderrisi olmuş ve senenin sonuna doğru vefat etmiştir.

(*Zeyl-i Şakaik*) bilgisinin orta ve fakat ahlakının yüksek olduğunu da ilave ediyor.

Mehmet Paşa'nın biraderi Kadı Kara Çelebi Hüsameddin Efendi'dir. Bu zat Konyalı ulemadan Kara Yakup'un damadıdır.

Bu koldan şeyhülislam, kazaskerler ve birçok meşhur adamlar gelmişlerdi. (1100) tarihine kadar İstanbul ve Bursa'da Kara Çelebiler adıyla anılan aileler hep bunlardandır.

İsmail Belig Efendi (*Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*) adlı kitabında Mehmet Paşa'nın biraderi Hüsameddin Efendi'den bahsederken iki yanlışlıkta bulunuyor. Birisi bu Hüsameddin Efendi'yi Rum Mehmet Paşa'nın biraderidir diyor.

Mehmet Paşa Rum mühtedisidir. Hüsameddin Efendi nasıl onun kardeşi olabilir.

İkincisi de Rum Mehmet Paşa'yı Fatih'in sadrazamı gösteriyor. Hâlbuki Rum Mehmet Paşa sadrazam olmamıştır. Yalnız Fatih zamanında Konya valiliğinde bulunmuştur. *Sicill-i Osmanî*'de Süreyya Bey, Mehmet Paşa'yı hasetle itham etmek istiyor. Güya kazasker Kasutelani Mustafa Efendi'nin doğruluğundan kuşkulanaarak bu makamı ikiye ayırdığını sebep gösteriyor. Müverrih Murat Bey de ikiyüzlü bir adam olduğunu ortaya sürüyor. Güya Fatih'in vefatı üzerine yalnız veliaht olan Bayezid'i çağırması lazım gelirken küçük biraderi Sultan Cem'e de haber gönderdiğini hoş görmüyor. Bu isnadın ikisi de Mehmet Paşa'yı kirletmez ve küçültmez. Bir kere Kasutelani'nin elinden ekmeğini almamıştır. Hâlbuki o, bunun canını alanlarla birleşmiştir. Cem tarafını çalması ve gizlice adam yollaması da Mehmet Paşa'nın ikiyüzlü değil, temiz vicdanlı ilme, kemale bağlı iyi bir adam olduğunu göstermez mi?

**İstanbul Türk ve İslam Müzesi
Müdür Muavini**

Hamdizade Abdülkadir

(*Babalık*, 13 Ağustos 1933, s. 2.)

Aczimin Giryesi

Toplumdan kaçmak...

Kaçıyorum toplumdan ıssız bir diyâra
Gölgem hep beni takip ediyor, ne çâre.

Ahmet Sevgi